

1 VEŘEJNÝ SEKTOR VE SMÍŠENÉ EKONOMICE

Tržní systém je nehierarchický, dobrovolný. Je pro něj typické individuální rozhodování subjektů (jednotlivců, firem) o alokaci soukromých finančních prostředků, o produkci, o spotřebě. Cílem ekonomických aktivit různých subjektů je dosáhnout maximální efektivity při alokaci finančních prostředků. To znamená pokud možno s minimálními náklady (vstupy) dosáhnout maximální efekt (užitek na výstupu). To se týká jak výrobců – efektivně alokovat svůj kapitál do výroby prodejných výrobků, služeb a dosáhnout při prodeji maximální zisk, tak spotřebitelů – za co nejnižší cenu nakoupit kvalitní výrobek, službu a tím efektivně alokovat svůj disponibilní příjem, úspory. V tržním hospodářství se tyto snahy ekonomických subjektů odehrávají na trhu, výrobci si konkurují, spotřebitelé si konkurují, tedy existuje rivalita jak mezi výrobci, tak mezi spotřebiteli. V podmínkách dokonalé konkurence je pak výsledkem cena, za kterou výrobce prodá a spotřebitel (odběratel) nakoupí. Cena je nástrojem efektivní alokace. Nicméně v praxi dochází z různých důvodů k tržnímu selhání, tzn. situacím, kdy výrobci či spotřebitelé neefektivně vynaloží své disponibilní zdroje, dochází k neefektivní alokaci soukromých zdrojů, ke ztrátám, např. v důsledku špatné či nedostatečné informovanosti – co vyrábět, aby se výrobky prodaly a nezůstaly na skladě, v případě prodeje i klamavé reklamy – spotřebitel koupí nekvalitní, nefunkční, dokonce zdraví nebezpečný výrobek, dále v období krize, války apod. Dochází k deformaci ceny. Rovněž monopolizace výroby působí na deformaci ceny. Nastupují aktivity státu, který se snaží státními zásahy předcházet tržním selhání nebo mírnit důsledky tržních selhání.

1.1 Státní zásahy – příčiny a důsledky, vznik veřejného sektoru

V posledních více než sto letech je problémem často neefektivní alokace zdrojů. Trh selhává. Důsledkem selhání trhu jsou státní zásahy a existence veřejného sektoru, a tedy i smíšená ekonomika. Selhání trhu si vynucuje v moderní

společnosti i moderní typy státních zásahů, kterým věnuje ekonomická teorie pozornost, ať už je podporuje, nebo zdůvodňuje jejich redukcí.¹ Ekonomická teorie ve 20. století vymezuje jako příčiny tržního selhání mikroekonomické, makroekonomické a mimoekonomické příčiny selhání trhu.

Mezi mikroekonomické příčiny se zahrnují zejména vliv nedokonalé konkurence na trhu zboží a výrobních faktorů (tzn. kapitál, půda, práce), tendence k monopolizaci trhu a vznik monopolu, existence přirozeného monopolu, umožňující získat výsadní postavení některých ekonomických subjektů – producentů na trhu, což jim umožňuje diktovat podmínky včetně ceny – vznik monopolní ceny. Mění se struktura výrobců. Řada výrobců bankrotuje. Zásahuje stát a využívá různé nástroje, mezi nimi i finanční. Stát například někdy přistupuje k regulaci cen, jindy zabezpečuje zbankrotující podnikatele například sociálními dávkami apod.

Stát má zájem na produkci některých statků, při jejichž tržní produkci dochází z různých důvodů k tržnímu selhání, nejsou produkovány, není dostatečná spotřeba, jejich spotřeba je kolektivní. Jde o tzv. veřejné statky – statky kolektivní spotřeby, čisté a smíšené, které na rozdíl od soukromých statků jsou spotřebovávány kolektivně, tzn. různě velkým společenstvím občanů – obce, regionu (kraje) či státu. Klasifikací veřejných statků a důvody státních zásahů do jejich produkce a spotřeby se ekonomická teorie zabývá velmi podrobně.²

Pojmem statky se označují předměty, které slouží k uspokojování lidských potřeb. Podle původu se statky třídí na volné statky, které jsou takřka bez omezení člověku volně v přírodě dostupné, například voda v přírodě, vzduch apod., a ekonomické statky, jako produkt ekonomických činností. Běžně se označují jako výrobky, v konečné fázi obchodního řetězce jde o zboží. Za určitých

¹ Podrobněji např. v: BUCHANAN, J. M. *Veřejné finance v demokratickém systému*. Brno: Computer Press, 1998. MUSGRAVE, R. A., MUSGRAVE, P. B. *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha: Management Press, 1994; ROTHBARD, N. M. *Ekonomie státních zásahů*. Praha: Liberální institut, 2005. SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. Praha: Svoboda, 1991; STIGLITZ, J. E. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: GRADA Publishing, 1997; PEKOVÁ, J. *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011 a další autoři.

² Např. BÉNARD, J. *Veřejná ekonomika*. Díl I. Praha: EÚ ČSAV, 1989, oddíl III.; BUCHANAN, J. M. *Veřejné finance v demokratickém systému*. Brno: Computer Press, 1998. MUSGRAVE, R. A., MUSGRAVE, P. B. *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha: Management Press, 1994. ROTHBARD, N. M. *Ekonomie státních zásahů*. Praha: Liberální institut, 2005; SAMUELSON P. A., NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. Praha: Svoboda, 1991; STIGLITZ, J. E. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: GRADA Publishing, 1997; JACKSON, P. M., BROWN, C. V. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003 a další autoři.

podmínek se volný statek může stát ekonomickým statkem, například pitná voda balená a prodávaná v lahvích.

Ekonomické statky se třídí podle různých hledisek, zpravidla podle charakteru spotřeby a podle místa a způsobu rozhodování o statcích (spotřebě, ale i produkci) a jejich financování, na soukromé (privátní) statky jako statky individuální spotřeby – spotřební statky, a to krátkodobé spotřeby (např. potraviny) nebo dlouhodobé spotřeby (např. lednička), a kapitálové statky, které se používají k další výrobě (např. stroje, výrobní haly apod.), a dále na veřejné statky jako statky kolektivní spotřeby, a to čisté veřejné statky kolektivní spotřeby a smíšené veřejné statky kolektivní spotřeby, přičemž některé teoretické proudy ekonomické teorie uznávají pouze čisté veřejné statky. Existují statky, které nelze přesně zařadit do uvedených skupin.

Některé ekonomické statky nemohou být pro obyvatelstvo zajišťovány soukromým sektorem v požadované kvantitě a kvalitě, např. v důsledku vysoké monopolní ceny jsou výrobky pro sociálně slabší vrstvy obyvatel nedostupné. Není dostatečná poptávka. U některých statků stát odpovídá za jejich kvalitu, a musí tedy převzít na sebe odpovědnost za produkci takových statků, např. fungující veřejná správa (někdy ji přenáší na územní samosprávu). O produkci některých výrobků a služeb, u nichž není možné dosáhnout větší zisk, soukromý sektor nejeví zájem, není dostatečná nabídka apod. Nastupuje stát, v posledních desetiletích výrazněji i územní samospráva, a zajišťuje produkci některých statků, vzniká kategorie hraničních statků (tzn. ekonomické statky, které jsou na hranici mezi soukromými a veřejnými statky), soukromému sektoru se nevyplatí produkce.

Ekonomické statky se třídí také podle vzájemného vztahu na substituty, které mají podobné užitné vlastnosti, a mohou tudíž uspokojit tutéž potřebu, a na komplementy, tzn. statky, které se doplňují. Toto třídění je typické u soukromých statků.

Podle institucionálního hlediska, tzn. kdo, respektive kde, jaká instituce rozhoduje o statcích, na čisté tržní statky, které se nabývají koupí na trhu, jejich prodejní cena je sjednávána na trhu pod vlivem nabídky a poptávky bez intervencí státu, o produkci i o spotřebě se rozhoduje individuální volbou, dále na čisté netržní statky, jejich cena je administrativně stanovena (resp. politickými hlasy), jde buď o daňovou cenu, nebo o uživatelský poplatek, o ceně se nerozhoduje na trhu, ale rozhoduje se o nich mimo trh nepřímou veřejnou volbou – na úrovni státu (v parlamentu), na úrovni územní samosprávy (v ČR v zastupitelstvu obce, respektive kraje). Třetí skupinou jsou polotržní statky (neboli nečisté tržní statky), které sice procházejí trhem, ale sjednávána cena na trhu je předmětem různých diskriminačních opatření ze strany státu (např. diferencované

zdanění, subvence k ceně a další druhy vládních intervencí, o kterých se take rozhoduje veřejnou volbou).

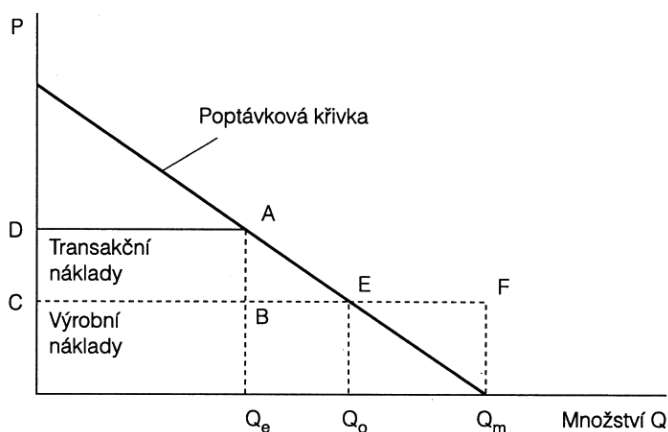
U veřejných statků se využívá třídění i z geografického (prostorového) hlediska – na národní veřejné statky (celostátní), které využívá obyvatelstvo celého státu (někdy si to ani neuvědomuje – např. obrana státu), regionální veřejné statky, které využívají především obyvatelé určitého regionu – např. regionální veřejná doprava apod., lokální veřejné statky, které využívají především obyvatelé určité lokality (obce, sdružení obcí), např. místní komunikace apod. Toto hledisko se tedy kombinuje s hlediskem užítku, tzn. kdo má z produkce a spotřeby daného veřejného statku užitek – občan konkrétní obce nebo regionu nebo občané celého státu. Má to vliv na míru decentralizace ve veřejném sektoru. Veřejné statky jsou produkovány státem i územní samosprávou – organizacemi v rámci veřejného sektoru. Někdy je však efektivnější, jsou-li zabezpečovány s využitím produkčních kapacit a kvalifikované pracovní síly soukromého ziskového i neziskového sektoru. Jaký způsob zvolit, to je úkolem veřejné správy, jejího managementu, která řídí proces zabezpečování veřejných statků. Důsledkem toho je odlišení postavení garanta (ze zákona) – stát, subjekt územní samosprávy – a poskytovatele veřejného statku, veřejné služby, který ji pro občana produkčně zajišťuje, ať už jde o organizaci ve veřejném sektoru, nebo mimo něj.

Čisté veřejné statky jsou statky kolektivní spotřeby. Jejich spotřeba je automatická. Pro čisté veřejné statky je charakteristická nedělitelnost spotřeby, jednotlivci nelze zabránit spotřebovat tyto statky. Nedělitelnost spotřeby vede k nevylučitelnosti ze spotřeby. Nevylučitelnost ze spotřeby je spjata s nesoutěživostí (nerivalitou) mezi uživateli, nelze určit jednotku spotřeby a ocenit tuto spotřebu tržní cenou ani modifikovanou cenou – tzv. uživatelským poplatkem (např. služby policie, hasičů, veřejného osvětlení, veřejných sadů, ale i obrany apod.). Spotřeba jedním uživatelem neubírá možnost spotřebovat tento statek (službu) jiným uživatelem. Proto jsou mezní náklady spotřeby pro každého dalšího spotřebitele nulové. Kvalita (standard) veřejného statku je nedělitelná. Při nadměrné spotřebě (a převaze poptávky nad nabídkou) však hrozí nebezpečí snížení kvality pro všechny, např. důsledkem přetížené silnice, městské komunikace je zpomalení provozu, ztráta času všech automobilistů, vyšší spotřeba pohonných hmot, znečištění životního prostředí zplodinami apod. – tzv. jev přetížení neboli nával. Většinou se jedná právě o čisté veřejné statky a s automatickou spotřebou.

Smíšené veřejné statky jsou rovněž statky kolektivní spotřeby, nicméně od čistých veřejných statků se liší tím, že jejich kvantita je dělitelná, je tedy možné poměrně přesně určit podíl jednotlivce na jejich spotřebě. Lze

tudíž i ocenit tuto spotřebu, lze stanovit uživatelský poplatek jako modifikovanou cenu za jednotku spotřeby veřejného statku. V této souvislosti se někdy zmiňuje problém tzv. černého pasažéra, který veřejné statky využívá, ale nechce za ně platit. Náklady na evidenci jeho spotřeby a vynucení platby, respektive jeho vyloučení ze spotřeby, přinucení, aby za spotřebu zaplatil, by byly neúměrné – jsou to tzv. transakční náklady, které snižují efektivnost. Proto je u nich volen nízký uživatelský poplatek dotovaný z daňového výnosu nebo jsou náklady na produkci dokonce financovány plně z daňového výnosu. Rozhoduje se o tom nepřímou veřejnou volbou. Kvalita (standard) však u nich není dělitelná mezi jednotlivce. Například pohodlí cestování v tramvaji se bude cestujícím snižovat úměrně s růstem přetíženosti tramvaje. Kvalita poskytovaného vzdělání je nedělitelná, čím však bude počet žáků ve třídě větší, tím více se bude kvalita vzdělání všem snižovat, protože učitel se nemůže všem žákům adekvátně věnovat. Proto stát stanoví maximální počet žáků ve třídě. V důsledku vztahu vzdělání k pozitivní externalitě stát zákonem přikáže spotřebu základního a v řadě zemí i středního vzdělání (zákonem se stanoví délka povinné školní docházky, kterou musí žák absolvovat) a náklady na produkci tohoto veřejného statku hradí de facto z daňového výnosu (daňová cena).

Graf č. 1.1: Transakční náklady

C = mezní náklady výroby, jsou konstantní; p = uživatelský poplatek (cena), který zvyšují transakční náklady; Q_e = efektivní množství, Q_o optimální množství, $ABCD$ = transakční náklady.

„...vláda poskytuje tento statek bezplatně. V tomto případě odpadají transakční náklady a celou plochu $ABCD$ ušetříme. Spotřeba roste z Q_e na úroveň Q_o , protože mezní užitek ze spotřeby je nyní

vyšší než mezní náklady výroby ... plocha ABE měří užitek ze spotřeby. Při nulové ceně ale spotřebitelé zvýší spotřebu až na úroveň Q_m , kde je jejich mezní užitek nulový. Tak vysoká výroba je ale již neefektivní, ztrátu můžeme měřit plochou EFQ_m , ... rozhodující je tedy porovnat užitek (plocha $AECD$) se ztrátami z neefektivní výše produkce (EFQ_m) a se ztrátami vzniklými uvalením daní, které financují bezplatné poskytování statku."

Pramen: STIGLITZ, J. E. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: GRADA Publishing, 1997, s.165.

Pozn.: Mezní užitek je dodatečně uspokojení z dodatečně spotřebované jednotky statku, množství ostatních spotřebovávaných jednotek statku zůstává konstantní. Mezní náklad je přírůstek nákladů k celkovým nákladům v důsledku rozšíření produkce (výroby či spotřeby) o další jednotku statku.

Spotřeba smíšených veřejných statků je buď fakultativní, tzn. jednotlivec sám rozhoduje, zda daný veřejný statek potřebuje, bude ho poptávat a využívat či nikoliv – tak je tomu např. u veřejné hromadné dopravy, u kulturních služeb, u některých zdravotnických služeb, sociálních služeb apod., nebo je přikázaná státem, respektive zákonem. To jsou pak tzv. preferované veřejné statky (neboli upřednostněné, paternalistické či poručnické). Užitek ze spotřeby smíšených veřejných statků je individuální.

Smíšené veřejné statky s fakultativní spotřebou se poskytují občanům za uživatelský poplatek, který je modifikovanou cenou. Motivem pro jejich zabezpečování není zisk, a proto jsou uživatelům poskytovány za modifikovanou cenu – uživatelský poplatek konstruovaný na neziskovém principu. Pro stanovení výše uživatelského poplatku je důležitá plánovaná kalkulace nákladů provedená v účetnictví. Může pak být konstruován tak, že pokryje část nákladů, a to ve výši variabilních nákladů, respektive jejich části, nebo ve výši variabilních nákladů a části fixních nákladů, vynaložených na produkci daného smíšeného veřejného statku v závislosti na analýze poptávky po daném smíšeném veřejném statku – které sociální vrstvy daný smíšený veřejný statek poptávají a využívají, jaká je jejich schopnost platit uživatelský poplatek, do jaké míry hrozí nebezpečí „černého pasažéra“. Je nutné vyhodnotit, jak velké by byly transakční náklady na zamezení tohoto jevu. Jestliže uživatelský poplatek nepokryje 100 % ekonomicky nutných nákladů, je produkce veřejného statku dotována z veřejného rozpočtu té vládní úrovně, která je zodpovědná zabezpečit smíšený veřejný statek pro obyvatelstvo. Na dotaci však profitují i bohaté vrstvy obyvatel, pokud využívají dotovaný smíšený veřejný statek. Vzniká nebezpečí nadspotřeby. To je neefektivní z pohledu alokační efektivity (a funkcí veřejných financí). Proto se stále častěji konstrukce uživatelského poplatku přibližuje výši celkových, tzv. ekonomicky nutných nákladů na produkci smíšeného veřejného statku. Teorie pak doporučuje sociálně slabším vrstvám obyvatel poskytnout adresnou dotaci, aby byl pro ně daný smíšený veřejný statek dostupný. Tento způsob konstrukce uživatelského poplatku se jeví jako efektivnější, neboť působí proti nadspotřebě, odstraní se

přerozdělovací efekt vůči bohatým klientům. Zabezpečení veřejného statku je pro stát a územní samosprávu hospodárnější. Uživatelský poplatek je výjimečně konstruován ve výši ekonomicky nutných nákladů a zisku, často v případě, kdy je uživatelský poplatek stanoven diferencovaně, a to na neziskovém principu obyvatelům a na ziskovém principu podnikatelům, firmám, pokud veřejný statek odebírají (například vodné, stočné, odvoz a likvidace netříděného odpadu apod.).

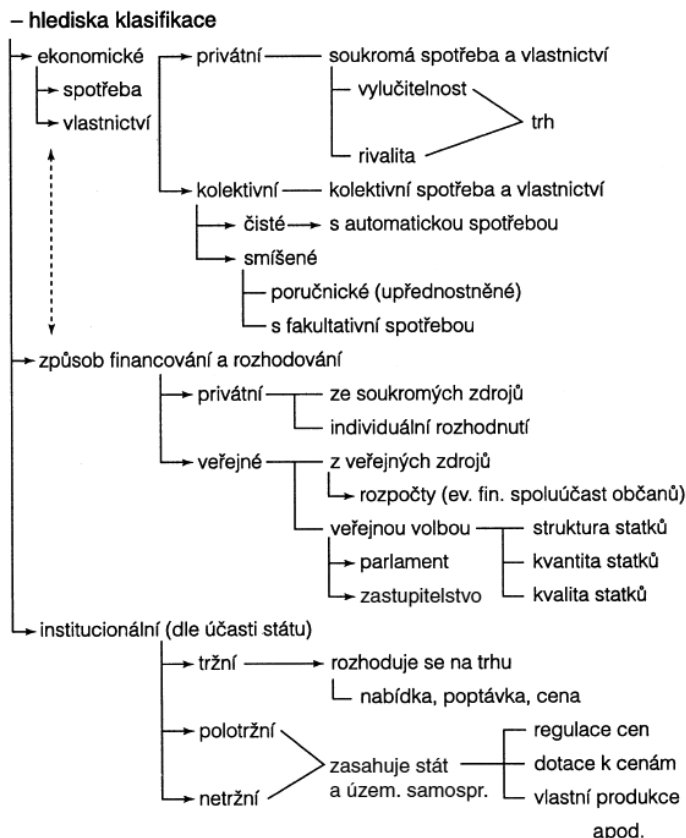
Skutečné náklady na produkci smíšeného veřejného statku se v čase mohou lišit od plánované kalkulace nákladů. V delším časovém období může být výše uživatelského poplatku upravována s ohledem na vývoj skutečných nákladů na produkci smíšeného veřejného statku, vývoj poptávky a vývoj schopnosti platit uživatelský poplatek. Proto je nutné pravidelně vyhodnocovat nejenom nákladové analýzy, ale i analýzy důchodové situace klientů.

Už bylo uvedeno, že na financování nákladů na produkci smíšených veřejných statků se v řadě případů musí podílet nejen uživatelské poplatky, ale i ostatní finanční prostředky veřejných rozpočtů, i když v rozdílné výši. Největší podíl veřejných finančních prostředků pak připadá v úvahu u preferovaných smíšených veřejných statků, např. u povinného základního vzdělání apod. Preferované veřejné statky se financují především z daňového výnosu při využití redistribučních vztahů v rámci soustavy veřejných rozpočtů, tzn. z dotací ze státního rozpočtu do rozpočtů obcí, případně do rozpočtů vyšších stupňů územní samosprávy nebo organizace poskytující službu (např. u vzdělání dotace na žáka, resp. studenta poskytovaná ze státního rozpočtu do rozpočtu příslušné školy). Proto se někdy označují jako redistribuční služby.

Stát leckdy přikazuje zákonem spotřebu některých statků, např. základního vzdělání. Stát, přesněji parlament, rozhoduje příslušnými zákony o produkci a spotřebě celé řady veřejných statků, o jejich „přeřazení“ z jedné skupiny do jiné, zejména s ohledem na způsoby financování jejich produkce. Je tedy zřejmý i vliv nepřímé veřejné volby a faktorů, které nepřímou veřejnou volbu ovlivňují.

V minulosti docházelo a i v současnosti dochází k tomu, že v důsledku politických rozhodnutí (panovníka, parlamentu – nepřímou veřejnou volbou) dochází de facto k přesunutí soukromých statků, případně hraničních statků, do skupiny smíšených veřejných statků s dopadem na spotřebu – spotřeba často přikázaná zákonem, což se projeví ve způsobu financování (financování daňovou cenou) a má významné finanční dopady do rozpočtové soustavy. Často je tomu v případě, že současně je významný vztah k pozitivní externalitě (např. vzdělání).

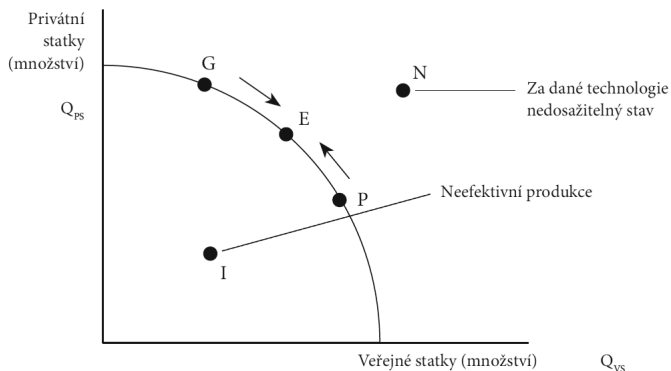
Schéma 1.1: Třídění ekonomických statků

Pramen: vlastní schéma; PEKOVÁ, J., PILNÝ, J. *Veřejná správa a finance*. Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 30.

Důležitou otázkou je, jaké množství veřejných statků má společnost vyrobit. V zásadě jde o rozhodování mezi produkcí soukromých a veřejných statků, rozhodování o proporcích ve spotřebě a v poptávce, rozhodování mezi soukromým a veřejným financováním. Jaké množství veřejných statků má, respektive může společnost produkovat, se znázorňuje tzv. křivkou produkčních možností, která znázorňuje různá množství soukromých (privátních) a veřejných statků, které lze vyrobit.

Graf 1.2: Křivka produkčních možností

Pozn.: E – rovnováha – z lat. *ekvilibrum*.

Pramen: STIGLITZ, J. E. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: GRADA Publishing, 1997, s. 32.

Čím více chce stát, respektive i územní samospráva, produkovat veřejných statků, tím více se musí vybrat daní a uživatelských poplatků na financování produkce veřejných statků. To si vyžádá omezení produkci (a spotřebu) soukromých (privátních) statků v důsledku nižší poptávky – posun z bodu *E* do bodu *E* a naopak – posun z bodu *P* do bodu *E* na grafu.

Produkce veřejných statků je financována z daní a tržeb z uživatelských poplatků. Daně snižují disponibilní příjem daňového poplatníka – tzv. důchodový efekt daně, jeho rozpočtové omezení, a tím snižují jeho individuální spotřebu soukromých statků, snížení poptávky ovlivní snížení produkce. V praxi nereálném případě by se produkovaly pouze soukromé statky (a nepotřebují se vybírat daně). Naopak v opačném extrémním nereálném případě by se produkovaly pouze veřejné statky, na jejichž financování by se musely odčerpávat soukromým subjektům finanční zdroje. Soukromým subjektům by nezbyly finanční prostředky ani na produkci, ani na spotřebu soukromých statků (tzv. důchodový efekt daní).

Dostupné nenávratné zdroje financování soustředěné v rozpočtové soustavě by měly být z dlouhodobého hlediska rozpočtovým omezením a ovlivňovat možný rozvoj veřejného sektoru. Rozhodování o objemu a struktuře příslušného veřejného rozpočtu ovlivní objem a strukturu produkováných veřejných statků.

Ekonomické aktivity subjektů vyvolávají náklady a užítky. Pokud užítky připadají tomu subjektu, který činnost vykonává, nevznikají externality a dochází k efektivní alokaci zdrojů. V opačném případě vznikají externality a neefektivnost. Dochází k přenosu vnějšího efektu mezi subjekty, kdy aktivita

jednoho subjektu (např. výrobce) vyvolává užitek, který si subjekt – původce nemůže přivlastnit, jinému subjektu, tzn. externí užitek pro jiné subjekty – pozitivní externalita, nebo k přenosu škody, újmy, kdy aktivita jednoho subjektu (např. výrobce) vyvolává náklad, který subjekt – původce nehradí a přenáší ho na jiné subjekty, jde o externí náklad pro jiné subjekty – negativní externalita. Zejména jsou problematické negativní externality s negativním dopadem na životní prostředí, na zdraví člověka.

Pozitivní externalita vede k nesouladu mezi společenským užitekem a individuálními užityky (výnosy) soukromých subjektů. Příkladem pozitivních externalit je například užitek ze vzdělání nejenom pro samotného vzdělaného člověka (lepší uplatnění na trhu práce, vyšší výdělek, vyšší životní úroveň, vyšší vnitřní uspokojení apod.), ale i pro firmy (vyšší produktivita práce, vyšší zisk), pro celou společnost (vyšší konkurenceschopnost země, vyšší hospodářský růst a konec konců i vyšší daňové výnosy). Výsledkem je angažovanost státu při zvyšování vzdělanostní úrovně obyvatelstva, růst veřejných výdajů na školství. Podobně je tomu u výzkumu.

Pozitivní externality jsou spojeny například i s péčí o památky, kde se angažuje stát a územní samospráva, ale také soukromé subjekty – například pozitivní dopad na kvalitu života, na cestovní ruch. Nicméně stát musí dát určitý rámec péči o památky financované ze zdrojů ve veřejných financích vzhledem k jejich omezené výši.

Na rozdíl od financování školství je v řadě zemí vydáván téměř zanedbatelný objem finančních prostředků z rozpočtové soustavy na údržbu památek. Například v ČR se dlouhodobě nenachází dostatečný objem finančních prostředků, který by bylo možné alokovat na záchranu památek, na které je ČR velmi bohatá. To je jeden z důvodů potřeby spolupráce veřejného a soukromého sektoru při údržbě, opravách a financování památek. Na druhé straně jsou významné aktivity některých mezinárodních institucí, které jsou si vědomy významu památek, dopadu pozitivních externalit. Připomeňme úsilí UNESCO o záchranu významných světových památek, připomeňme ale i úsilí EU podporovat záchranu památek různými programy a v jejich rámci dotacemi, podobně Norsko, Švýcarsko a jejich dotační tituly v rámci schválených programů na záchranu památek.

Negativní externalita vede také k nesouladu mezi společenskými náklady a individuálními náklady soukromých subjektů. Příkladem negativní externality je znečišťování životního prostředí škodlivými exhalacemi a negativní dopad na zdraví obyvatel. Vyšší nemocnost si vyžaduje vyšší náklady na léčbu. Je proto nutné brát ohled na kvalitu životního prostředí, je nutné předejít ohrožení zdravotního stavu člověka v důsledku působení negativních externalit a chránit ho,